

Thực thi chính sách bảo vệ quyền tác giả trong chuyển đổi số tại Trung tâm Thông tin - Thư viện Trường Đại học Giao thông vận tải Thành phố Hồ Chí Minh

Implementing copyright protection policy in digital transformation at the Information and Library Center of University of Transport Ho Chi Minh City

Lê Thị Lệ¹, Phan Quốc Cường¹, Nguyễn Thị Thoa¹, Lê Văn Cường²

¹Trường Đại học Giao thông vận tải Thành phố Hồ Chí Minh

²Trường Đại học Bình Dương

Tác giả liên hệ: Lê Thị Lệ. Email: le.le@ut.edu.vn

Tóm tắt: Quyền tác giả là một phần đặc biệt quan trọng được quy định trong Luật Sở hữu trí tuệ. Trong giai đoạn hiện nay quá trình chuyển đổi số diễn ra mạnh mẽ, vấn đề cấp bách hơn bao giờ hết đó là thực thi quyền tác giả, làm thế nào để đảm bảo vừa tuân thủ pháp luật, đảm bảo lợi ích của tác giả (hoặc bên nắm giữ bản quyền) và vừa thực hiện chức năng, vai trò của thư viện trong việc truyền tải kiến thức, hỗ trợ bạn đọc tiếp cận nguồn thông tin. Trên cơ sở đối sánh thực trạng thực thi quyền tác giả tại Trung tâm Thông tin - Thư viện một số trường đại học khác nhau, nhóm tác giả đã đưa ra một số nhóm giải pháp nhằm nâng cao hiệu quả thực thi quyền tác giả tại Trung tâm Thông tin - Thư viện Trường Đại học Giao thông vận tải Thành Phố Hồ Chí Minh.

Từ khóa: *Chuyển đổi số; Quyền tác giả; Trung tâm Thông tin - Thư viện*

Abstract: Copyright is a particularly important aspect regulated by Intellectual Property Law. In the current era of rapid digital transformation, the issue of copyright enforcement has become more pressing than ever. The challenge lies in ensuring compliance with the law while protecting the interests of the authors (or copyright holders) and fulfilling the library's role in disseminating knowledge and helping readers access information. Based on a comparison of the current state of copyright enforcement at the Information and Library Centers of various universities, the authors have proposed a set of solutions to enhance the effectiveness of copyright enforcement at the Information and Library Center of University of Transport Ho Chi Minh City.

Keywords: *Copyright; Digital Transformation; Information and Library Center*

1. Đặt vấn đề

Thực hiện Quyết định 206/QĐ-TTg ngày 11/02/2021 của Thủ tướng Chính phủ phê duyệt “Chương trình chuyển đổi số ngành thư viện đến năm 2025, định hướng đến năm 2030”, việc chuyển đổi số thư viện gắn liền với việc xây dựng nguồn tài nguyên thông tin số. Tuy nhiên, Trong bối cảnh chuyển đổi số đang diễn ra mạnh mẽ những năm gần đây, vấn đề bản quyền là một nút thắt mà hầu hết các thư viện cần phải giải quyết, điều này tác động rất lớn đến sự thành công của tiến trình chuyển đổi số của mỗi thư viện. Việc nhận diện một hành vi có phải là xâm phạm quyền tác giả hay không còn gặp rất nhiều khó khăn. Công nghệ số và internet phát triển đã mang đến rất nhiều tiện ích cho người sử dụng nhưng cũng đồng thời kéo theo những hình thức xâm phạm bản quyền ngày một tinh vi hơn.

Trung tâm Thông tin - Thư viện (Trung tâm) trường Đại học Giao thông vận tải TP. Hồ Chí Minh đã triển khai phần mềm Emiclib vào hoạt động quản lý thư viện và tài nguyên thông tin từ năm 2016. Emiclib có chức năng quản lý cả tài liệu dạng xuất bản phẩm và tài liệu số. Đến năm 2021, Trung tâm tiếp tục triển khai phần mềm mã nguồn mở Dspace tập trung quản lý và phục vụ nguồn tài liệu số nội sinh của Trường. Tuy nhiên, nhu cầu khai thác thông tin tài liệu không chỉ dừng lại ở nguồn tài liệu nội sinh mà còn cần đến các nguồn tài liệu phong phú đa dạng hơn, yêu cầu về tính cập nhật và chất lượng về nội dung cần phải được đáp

ứng bên cạnh đó cũng cần đảm bảo các quy định về bản quyền của tài liệu. Bài viết Thực thi chính sách bảo vệ quyền tác giả trong chuyển đổi số tại Trung tâm Thông tin - Thư viện trường Đại học Giao thông vận tải TP. Hồ Chí Minh tập trung tìm hiểu và học hỏi kinh nghiệm của các thư viện đã và đang triển khai hiệu quả công tác này để áp dụng một cách phù hợp với điều kiện thực tế.

2. Kinh nghiệm thực tiễn về thực thi chính sách bảo vệ quyền tác giả tại một số thư viện

2.1. Thư viện Khoa học Tổng hợp TP. Hồ Chí Minh

2.1.1. Chia nhóm tài liệu để số hóa và phục vụ bạn đọc

- Thư viện Khoa học Tổng hợp TP. Hồ Chí Minh đã lựa chọn các tài liệu theo các tiêu chí cụ thể để tiến hành số hóa và phục vụ bạn đọc. Cụ thể:

- Thư viện tiến hành chuyển dạng tài liệu thành sách nói phục vụ người khiếm thị khoảng 3.000 trang/năm. Bên cạnh đó, khi được sự đồng ý của các đơn vị và nhà nghiên cứu Thư viện cũng thực hiện các bộ sưu tập số đặc biệt: Bộ sưu tập số về nông nghiệp phục vụ Chương trình Nông thôn mới: thực hiện số hóa 56.717 trang/235 tài liệu về nông nghiệp tại Viện Cây Ăn quả miền Nam và Viện Lúa Đồng Bằng Sông Cửu Long; Số hóa 2.000 tài liệu về nghiên cứu âm nhạc dân tộc của cố Giáo sư Trần Văn Khê (chuyển dạng phim analog sang digital), đây là vốn tài liệu quý giá về âm nhạc dân tộc do giáo sư thực hiện trong thời gian

giảng dạy và làm việc tại Pháp; Số hóa bộ 177 Bản đồ về Hoàng Sa và Trường Sa của nhà nghiên cứu Nguyễn Đình Đầu; Số hóa 700 nhan đề (tư liệu, hình ảnh) về cuộc đời hoạt động của cố Luật sư Nguyễn Hữu Thọ (do gia đình cung cấp).

- Ngoài ra, Thư viện còn tham gia dự án VALEASE - Dự án Thư viện điện tử Bibliotheca Vietnamica nằm trong khuôn khổ Dự án Phát huy mạng lưới phát hành sách và thư viện tại Đông Nam Á của Quỹ đoàn kết (FSP VALEASE), do Đại sứ quán Pháp tại Việt Nam và Bộ Ngoại giao Pháp phối hợp thực hiện với nhiều thư viện tại Việt Nam. Mục đích của dự án số hóa kho tài liệu Pháp ngữ cổ của Thư viện là bảo quản tránh những tác nhân gây hại và tăng cường khả năng sử dụng thông qua nội dung số; Thư viện được số hóa 540.000 trang tài liệu quý hiếm được chọn lựa cẩn thận về nội dung thuộc kho Đông Dương. Song song đó, Thư viện cũng thực hiện dự án: “Xây dựng cơ sở dữ liệu chuyên ngành của Thư viện Khoa học tổng hợp thành phố Hồ Chí Minh”; dự án được cấp kinh phí từ Sở Thông tin và Truyền thông, thời gian triển khai từ 2019 - 2022. Đây là dự án quy mô nhất đến thời điểm hiện tại, dự án ưu tiên số hóa tài liệu quý hiếm, tài liệu hạn chế, tài liệu sắp hư hỏng có giá trị nghiên cứu, tài liệu độc bản do Thư viện sở hữu. Kết quả số hóa và tạo cơ sở dữ liệu cho hơn 4.000.000 trang tài liệu. Tài liệu được chọn bao gồm sách quý hiếm kho Đông Dương; báo/tạp chí Đông dương; báo/tạp chí viết; tài liệu về âm nhạc [1]

2.1.2. Ứng dụng công nghệ thông tin trong việc bảo vệ quyền tác giả đối với tài nguyên thông tin số

Thư viện Khoa học Tổng hợp TP. Hồ Chí Minh ứng dụng phần mềm Emiclib để vận hành, quản lý và phục vụ khai thác các loại hình tài liệu. Phần mềm Emiclib hỗ trợ quản lý tài liệu và quản lý người dùng dựa trên các chức năng:

- Chức năng kiểm soát trong phần mềm quản trị: phân quyền nhóm bạn đọc, hạn chế không cho phép tải nội dung về máy cá nhân...
- Phần mềm có chức năng kiểm soát lượt/user mượn (tài liệu số) của bạn đọc.
- Cho phép tài liệu được mã hóa và bạn đọc có thể xem được nếu có tài khoản và quyền truy cập được khai thác tài liệu hoặc cơ sở dữ liệu ấy.
- Có khả năng kiểm soát quyền xem của bạn đọc.
- Có khả năng thiết lập thời gian hết hạn xem tài liệu.
- Có khả năng thiết lập hạn chế quyền xem số lượng, loại tài liệu theo chính sách phục vụ.
- Có khả năng phục vụ khai thác trong mạng nội bộ của Thư viện, truy cập từ bên ngoài.
- Có khả năng chia sẻ quyền truy cập (kết hợp phân quyền) cho các đơn vị/ tổ chức khác theo hình thức gói cơ sở dữ liệu [1].

2.2. Thư viện Trường ĐH Luật TP. Hồ Chí Minh

2.2.1. Số hóa tài liệu

Tháng 3/2024, Thư viện trường Đại học Luật TP. Hồ Chí Minh đã tiến hành số hoá khoảng 3.286 tài liệu nội sinh, bao gồm: khoá luận tốt nghiệp, luận văn, luận án, tài liệu hội thảo, toạ đàm, đề tài NCKH và một số sách chuyên khảo đã xin bản quyền.

Hiện tại, Thư viện đang tiếp tục scan và upload lên thư viện số đối với tài liệu nội sinh từ năm 2013 trở về trước, đồng thời tiến hành upload toàn bộ các bài viết trong tạp chí Khoa học Pháp lý Việt Nam của Nhà trường lên thư viện số. Bên cạnh đó, Thư viện đang tiến hành đàm phán, thương lượng, đề xuất hợp tác để nâng cao số lượng bản điện tử (PDF) các bài viết tạp chí thuộc Chuyên ngành Luật.

Công tác số hoá tài liệu được Thư viện thực hiện thường xuyên và liên tục thông qua hoạt động nộp lưu chiểu từ người học và các phòng, ban, trung tâm tại Trường và các Khoa chuyên môn [2].

2.2.2. Phát triển tài liệu điện tử qua link

Đây là dạng tài liệu điện tử được triển khai vào năm 2021, dạng tài liệu này là các link truy cập đến nơi chứa tài liệu gốc (PDF) từ các cơ quan thông tin và thư viện đại học trong cả nước. Người học truy cập trực tiếp đến nguồn đích thông qua thư viện số để đọc toàn văn hoặc tải về. Tháng 3/2024, dạng tài liệu này đã được upload lên thư viện số khoảng 12.014 links, bạn đọc có thể tiếp cận và sử dụng. Hiện tại, Thư viện vẫn đang phát triển dạng tài liệu này trên thư viện số một cách thường xuyên và liên tục,

đảm bảo người học có thêm nguồn tài liệu tham khảo phong phú và chất lượng [2].

2.2.3. Cơ sở dữ liệu điện tử mua ngoài
Thư viện bổ sung nguồn tài liệu số thông qua việc mua những CSDL chuyên ngành luật hàng đầu tại Việt Nam và thế giới: CSDL HeinOnline; CSDL Westlaw; CSDL sách điện tử (E-book <http://portal.igpublish.com/iglibrary>) của nhà xuất bản Hart Publishing, CSDL văn bản pháp luật (Thư viện pháp luật - <http://thuvienphapluat.vn>) [2].

2.2.4. Cơ sở dữ liệu điện tử thông qua việc liên kết, hợp tác

- Liên kết hợp tác với thư viện số Đại học Luật Hà Nội: Thư viện hai Trường đã tiến hành trao đổi tài liệu số nội sinh thông qua hình thức cấp tài khoản.

- Cơ sở dữ liệu văn bản pháp luật (Luật Việt Nam - <https://luatvietnam.vn>) là sự hợp tác giữa Thư viện với nhà cung cấp Luật Việt Nam nhằm cung cấp nguồn tài liệu pháp lý phục vụ cán bộ, giảng viên tại Trường [2].

2.2.5. Cơ sở dữ liệu nguồn học liệu mở

Cơ sở dữ liệu tạp chí toàn văn - Cục Thông tin Khoa học và Công nghệ quốc gia (<https://sti.vista.gov.vn/>)

Cơ sở dữ liệu luận án tiến sĩ - Bộ Giáo dục và Đào tạo (<https://luanvan.moet.gov.vn/>) là CSDL toàn văn các luận án tiến sĩ

thuộc Bộ Giáo dục và Đào tạo công bố (nguồn tài liệu mở) [2].

2.3. Thư viện Trường Đại học Công nghệ TP. Hồ Chí Minh (HUTECH)

2.3.1. Số hóa nguồn tài liệu nội sinh

Hiện nay, Thư viện Trường Đại học Công nghệ đã xây dựng được nguồn tài liệu nội sinh là các đề tài khóa luận, đồ án và luận văn tốt nghiệp với khoảng 7.470 tài liệu.

Đối với các tài liệu về bài giảng, giáo trình, tài liệu hội thảo - hội nghị Thư viện chưa thực hiện số hóa và phụ vụ ở dạng số.

2.3.2. Tích hợp nguồn tài nguyên giáo dục mở OER (Open Education Resouce) vào kho tài nguyên Thư viện Tài liệu này thường được bảo vệ bởi giấy phép mã nguồn mở, như Creative Commons hoặc GPL, hoặc có thể là tài liệu công cộng được cấp phép cho mọi người sử dụng.

Mục tiêu của tài liệu truy cập mở là tạo ra một cộng đồng chia sẻ tài liệu và kiến thức mở rộng cho tất cả mọi người, và tạo cơ hội cho sáng tạo và sự phát triển tiếp theo của tài liệu đó.

Thư viện Trường định kỳ kiểm tra và cập nhật các tài liệu OER từ khắp nơi trên thế giới, sau đó tích hợp chúng vào cơ sở dữ liệu của Thư viện. Qua việc tổ chức khai thác và bổ sung đều đặn, Thư viện cung cấp cho người dùng nguồn tài liệu OER đa dạng và phong phú để nâng cao chất lượng giảng dạy và học tập.

Tích hợp OER vào các học phần là quá trình đưa tài liệu vào từng học phần cụ thể. Điều này bao gồm việc

lựa chọn tài liệu OER phù hợp với nội dung và mục tiêu học phần từ kho dữ liệu OER. Bên cạnh đó, tài liệu OER được tích hợp có thể được sắp xếp thành các bộ sưu tập, chuyên đề nghiên cứu hoặc gợi ý danh mục OER liên quan đến ngành học đó. Việc tích hợp OER vào các học phần không chỉ giúp người học tiếp cận tài liệu miễn phí mà còn thúc đẩy sự chia sẻ kiến thức và xây dựng cộng đồng học tập mở rộng.

Việc tích hợp OER từ cơ sở dữ liệu của Trường có một số ưu điểm như: Khả năng tìm kiếm hiệu quả; Đảm bảo tính chất đáng tin cậy; Sự tương tác và hỗ trợ; Tính khả dụng và truy cập. Tuy nhiên, việc tích nguồn OER vào cơ sở dữ liệu Thư viện của Trường bộc lộ một vài hạn chế: không có sự linh hoạt và đa dạng, hạn chế khả năng tiếp cận các nguồn tài liệu quốc tế. Yêu cầu đặt ra là người dùng cần có kiến thức và khả năng phân biệt thông tin để tìm kiếm và chọn lựa OER đáng tin cậy và phù hợp với nhu cầu của mình [3].

2.3.3. Mua quyền truy cập đến các CSDL

- Thư viện trường Đại học Công nghệ TP. Hồ Chí Minh đã tiến hành mua quyền truy cập vào các CSDL ngoại văn như: CSDL SpringerLink bao gồm thông tin của hơn 2.743 tạp chí, hơn 170 tài liệu tham khảo điện tử, 45.000 sách điện tử.

- CSDL OECD iLibrary chứa hàng nghìn sách điện tử, chương, bảng và đồ thị, giấy tờ, bài báo, tóm tắt, chỉ số, cơ sở dữ liệu và cả Podcast - có thể khám phá theo chủ đề, quốc gia hoặc loại nội dung.

- CSDL IEEE Xplore Digital Library cung cấp truy cập tới hơn 3 triệu tài liệu toàn văn chất lượng cao về các lĩnh vực khoa học và công nghệ mũi nhọn như: Công nghệ thông tin, Điện tử - viễn thông, Tự động hóa, Năng lượng [4].

3. Giải pháp thực thi bảo vệ quyền tác giả của Trung tâm Thông tin - Thư viện Trường Đại học Giao thông vận tải TP. Hồ Chí Minh

Qua tìm hiểu và tham khảo kinh nghiệm từ một số Thư viện, dựa trên những điều kiện thực tế tại Trường Đại học Giao thông vận tải TP. Hồ Chí Minh, nhóm tác giả đề xuất một vài giải pháp phát triển nguồn tài nguyên thông tin số gắn với việc thực thi quyền tác giả.

3.1. Truy cập tài liệu qua link

Hiện nay, với sự phát triển của công nghệ thông tin, hàng loạt CSDL mở, Kho tài nguyên của các Trung tâm thông tin - Thư viện các Trường đại học cũng ở tình trạng mở để phục vụ người đọc một cách rộng rãi. Để thực hiện giải pháp này, Trung tâm tiến hành tìm kiếm nguồn tài liệu từ các địa chỉ uy tín và lựa chọn các tài liệu phù hợp với nhu cầu của cán bộ, giảng viên và sinh viên Trường, mô tả các thông tin thư mục của tài liệu và dẫn đường link truy cập đến nơi chứa tài liệu gốc để bạn đọc có thể đọc toàn văn các tài liệu mình cần.

Ưu điểm của giải pháp này là nhanh chóng, không làm tăng dung lượng bộ nhớ của phần mềm, nguồn tài liệu phong phú, đa dạng, có giá trị, không

tốn phí khi Trung tâm không giữ bản quyền của tài liệu thì vẫn không vướng các quy định về quyền tác giả của tài liệu.

Tuy nhiên, giải pháp này đòi hỏi phải được thường xuyên cập nhật, bổ sung hoặc thay mới link bị ẩn, hoặc bị lỗi. Vì vậy, Trung tâm cần có nhân sự chuyên trách về phát triển tài nguyên số.

3.2. Xây dựng bộ sưu tập Ebook từ nguồn OER (Open Educational Resources)

Theo tuyên bố của UNESCO vào tháng 6/2012, tài nguyên giáo dục mở (Open Educational Resources - OER) là “các tư liệu dạy, học và nghiên cứu trong bất kỳ phương tiện nào, dù là số hay không, nằm trong miền công cộng hoặc đã được phát hành theo một giấy phép mở cho phép những người khác truy cập, sử dụng, tùy biến thích nghi và phân phối lại không mất phí, không có các giới hạn hoặc có các giới hạn được hạn chế. Việc cấp phép mở được xây dựng trong khuôn khổ các quyền sở hữu trí tuệ hiện hành cũng như các quy ước quốc tế thích hợp xác định và tôn trọng vị thế tác giả của tác phẩm”.

Căn cứ vào các tiêu chuẩn giấy phép mở hiển thị trực tiếp trên tài liệu, Trung tâm lựa chọn tài liệu mở phù hợp nhu cầu thông tin của cán bộ, giảng viên và sinh viên Trường, tiến hành xây dựng, phát triển bộ sưu tập OER đáp ứng nhu cầu của người sử dụng, đồng thời hướng dẫn người dùng cách thức khai thác tài liệu dựa trên các tiêu chuẩn của giấy phép mở:

Trên cơ sở giấy phép mở (Creative Commons - CC) với 6 giấy phép tiêu chuẩn, bao gồm [5]:

Kí hiệu	Giải thích từ ngữ viết tắt	Ý nghĩa
	Attribution (CC BY) Ghi nhận công của tác giả	Đây là giấy phép mở rộng nhất, người dùng có thể sử dụng tác phẩm với một điều kiện duy nhất là ghi nhận công của tác giả.
	Attribution - Share Alike (CC BY- SA) Ghi nhận công của tác giả - Chia sẻ tương tự	Giấy phép này cho phép người dùng được quyền cập nhật, sửa đổi tác phẩm gốc để tạo ra tác phẩm phái sinh đồng thời có thể phân phối và thương mại hóa. Yêu cầu bắt buộc là phải dùng lại giấy phép y hệt như giấy phép đã cấp cho tác phẩm gốc.
	Attribution - NonCommercial (CC BY - NC) Ghi nhận công của tác giả - phi thương mại	Giấy phép này cho phép người dùng được quyền cập nhật, sửa đổi tác phẩm gốc để tạo ra tác phẩm phái sinh. Tuy nhiên không được sử dụng cho mục đích thương mại.
	Attribution - NonCommercial - Share Alike (CC BY - NC - SA) Ghi nhận công của tác giả - phi thương mại - chia sẻ tương tự	Giấy phép này cho phép người dùng được quyền cập nhật, sửa đổi tác phẩm gốc để tạo ra tác phẩm phái sinh. Tuy nhiên không được thương mại hóa và phải dùng lại giấy phép giống như giấy phép đã cấp cho tác phẩm gốc.
	Attribution - NoDerivs (CC BY - ND) Ghi nhận công của tác giả - Không phái sinh	Giấy phép này cho phép người dùng được phát hành lại tác phẩm cho cả 2 mục đích thương mại lẫn phi thương mại với điều kiện không được sửa chữa và phải ghi công tác giả.
	Attribution - NonCommercial - NoDerivs (CC BY - NC - ND) Ghi nhận công của tác giả - phi thương mại - Không phái sinh	Đây là giấy phép chặt chẽ nhất. Người dùng chỉ được phép sử dụng và chia sẻ mà không được phép sửa đổi hay thương mại hóa tác phẩm.

Giải pháp này giúp người dùng có thể tiếp cận được nguồn tài liệu ngoại văn phong phú, đa dạng, mở rộng khả năng tìm kiếm và khai thác thông tin. Tuy nhiên, để thực hiện giải pháp này đội ngũ chuyên môn của Trung tâm cần phải có kiến thức về ngoại ngữ, luật bản quyền. Cần phải tổ chức tập huấn, hướng dẫn người dùng một cách thường xuyên, linh hoạt về cách thức khai thác và các giới hạn về quyền tác giả đối với những tài liệu thuộc nguồn OER [6].

3.3. Xây dựng bộ sưu tập các văn bản pháp luật phù hợp với các ngành đào tạo của Trường

Đây là giải pháp hỗ trợ nghiên cứu, học tập dựa trên nguồn tài liệu là các văn bản pháp luật, văn bản hành chính. Căn cứ vào Điều 8 Nghị định 17/2023/NĐ-CP quy định các đối tượng không thuộc phạm vi bảo hộ quyền tác giả: “Văn bản hành chính bao gồm văn bản của cơ quan nhà nước, tổ chức chính trị, tổ chức chính trị - xã hội, tổ chức chính trị xã hội - nghề nghiệp, tổ chức xã hội, tổ chức xã hội - nghề nghiệp và đơn vị lực lượng vũ trang nhân dân” [7]. Trung tâm có thể cân nhắc tìm kiếm, lựa chọn các văn bản quy phạm pháp luật, văn bản hành chính, văn bản khác thuộc lĩnh vực tư pháp; Các tiêu chuẩn thiết kế phù hợp với các lĩnh vực đào tạo của Trường để xây dựng các bộ sưu tập văn bản pháp luật, tiêu chuẩn ngành phân chia theo lĩnh vực đào tạo của Trường để phục vụ cho nhu cầu học tập, giảng dạy của cán bộ, giảng viên và sinh viên.

Ưu điểm của giải pháp này là dễ tìm kiếm tài liệu, đem lại khả năng tìm kiếm tập trung theo loại hình tài liệu và lĩnh vực đào tạo của Trường. Yêu cầu của giải pháp này là phải thường xuyên cập nhật các văn bản mới, theo dõi hiệu lực và phạm vi áp dụng của các văn bản để đáp ứng nhu cầu thông tin cho cán bộ, giảng viên và sinh viên một cách kịp thời và chính xác nhất.

3.4. Mua quyền truy cập các CSDL uy tín

Đây là hình thức hợp tác giữa Thư viện với các NXB uy tín. Các NXB cung cấp tài khoản để người dùng truy cập vào các CSDL của NXB đó để tìm kiếm và khai thác tài liệu theo nhu cầu. Giải pháp này đang được nhiều Thư viện ưu tiên lựa chọn vì tính chất ổn định, tính cập nhật của tài liệu. Tuy nhiên, giải pháp này cần phải tốn chi phí rất lớn và phải được gia hạn hợp đồng theo định kì và bị hạn chế khả năng tìm kiếm tập trung vì khi tìm kiếm tài liệu người dùng cần phải truy cập vào từng CSDL khác nhau chứ không thể tìm kiếm tập trung trên một website chung.

Hiện nay Trung tâm Thông tin - Thư viện Trường đã tiến hành mua quyền truy cập đối với hai CSDL: NXB Xây dựng và CSDL ProQuest Central do Cục Khoa học Công nghệ Quốc gia cung cấp. Tuy nhiên, với các lĩnh vực đào tạo của Trường và nhu cầu khai thác tài liệu của cán bộ, giảng viên, sinh viên Trường thì Trung tâm nên cân nhắc khảo sát nhu cầu của người dùng, mua quyền truy cập vào các CSDL trong nước và quốc tế để

đáp ứng tốt hơn nhu cầu của người sử dụng.

Ngoài ra, để tiết kiệm chi phí khi mua quyền truy cập vào các CSDL, Trung tâm cũng có thể cân nhắc tìm kiếm đối tác là các Thư viện thuộc các Trường đại học có cùng lĩnh vực đào tạo để liên kết mua quyền truy cập đến các CSDL dùng chung. Trong trường hợp này, các Thư viện cần xây dựng các cam kết chung về nghĩa vụ, quyền lợi của các bên liên quan.

3.5. Liên kết, hợp tác chia sẻ nguồn tài nguyên điện tử

Trung tâm Thông tin - Thư viện đang thực hiện việc liên kết với Mạng liên kết nguồn lực thông tin khoa học và công nghệ (STINET) với hơn 50 đơn vị thành viên tham gia.

Để gia tăng nguồn tài nguyên thông tin số mà vẫn đảm bảo các quy định về quyền tác giả, Trung tâm cũng có thể đăng ký tham gia Liên chi hội Thư viện Đại học phía Nam VILASAL và tiến hành tham gia mạng lưới Thư viện số dùng chung của Trung tâm Tri thức số thuộc Viện nghiên cứu và Phát triển Tri thức số trực thuộc Hiệp hội Các trường đại học cao đẳng Việt Nam <http://hub.idk.org.vn/>, việc tham gia mạng lưới này sẽ được triển khai theo 2 giai đoạn: Chia sẻ thư mục và chia sẻ toàn văn, kiểm tra trùng lặp và kết nối người dùng. Việc liên kết này ở giai đoạn 1 là hoàn toàn miễn phí. Tháng 11/2023, Trung tâm Thông tin - Thư viện Trường đã có buổi làm việc với Trung tâm Tri thức số để khảo sát hiện trạng và thực hiện các bước để chuẩn

bị cho việc kết nối Thư viện số dùng chung.

3.6. Giải pháp về công nghệ

Trong tiến trình chuyển đổi số, công nghệ là giải pháp không thể thiếu, là một trong những yếu tố quyết định sự thành công của quá trình chuyển đổi số.

Trung tâm Thông tin - Thư viện đã chọn giải pháp phần mềm mã nguồn mở DSpace 7.0 để lưu trữ, xử lý và phân phối tài liệu. Đồng thời, giải pháp công nghệ này còn hỗ trợ ngăn chặn tình trạng vi phạm bản quyền cho người sử dụng. Dspace 7.0 sử dụng chuẩn dữ liệu Dublin Core, là phần mềm có thể tùy biến theo nhu cầu thực tế của đơn vị sử dụng. Hiện nay, Trung tâm đang triển khai và sẽ tích hợp các tính năng như:

- Kiểm soát phân quyền nhóm bạn đọc: khi bạn đọc được cấp tài khoản và quyền truy cập có thể có các quyền: chỉ xem thông tin thư mục của tài liệu; xem toàn văn của tài liệu và có thể tải nội dung tài liệu;
- Tính năng kiểm soát lượt mượn (tài liệu số); thiết lập thời gian hết hạn xem tài liệu của người dùng;
- Có khả năng chia sẻ quyền truy cập (kết hợp phân quyền) cho các đơn vị/ tổ chức khác theo hình thức gói cơ sở dữ liệu trong trường hợp Trường ký kết hợp tác liên thông trong lĩnh vực Thư viện.

4. Kết luận

Bảo vệ quyền tác giả trong bối cảnh chuyển đổi số ngành thư viện là vấn đề cấp thiết và đặc biệt quan, để thư viện

hoạt động hiệu quả, không chỉ cung cấp phát triển tài nguyên thông tin phong phú, đa dạng mà còn cung cấp các dịch vụ đối với người sử dụng cần thực thi có hiệu quả vấn đề bản quyền tác giả, đảm bảo hài hòa, cân bằng lợi ích của tất cả các bên, thực hiện các

quy định của pháp luật về sở hữu trí tuệ, các thư viện cần có ý thức trong việc thực thi các quy định về bảo vệ quyền tác giả để bảo vệ quyền lợi cho tác giả và người khai thác, sử dụng nguồn tài nguyên thông tin.

Tài liệu tham khảo

- [1] L. N. Hân và V. Q. Bảo, “Thực thi quyền tác giả trong hoạt động phát triển và phục vụ tài liệu số tại Thư viện Khoa học tổng hợp TP, Hồ Chí Minh”, trong *Kỷ yếu hội thảo Bản quyền trong chuyển đổi số ngành thư viện, Hà Nội*, 2023, Hà Nội, 2023, tr. 136-141.
- [2] N. H. K. Nguyên và N. N. Cảnh, “Đẩy mạnh công tác chuyển đổi số tại Trung tâm Thông tin - Thư viện trường Đại học Luật TP. Hồ Chí Minh phục vụ cho công tác đào tạo”, trong *Kỷ yếu hội thảo Chuyển đổi số trong quản lý và Đào tạo tại trường Đại học Luật TP. Hồ Chí Minh*, TP. Hồ Chí Minh, 2024, tr. 51-75.
- [3] H. N. Tuấn, “Một số giải pháp khai thác và sử dụng tài nguyên giáo dục mở vào quá trình dạy học” trong *Hội thảo tập huấn Thực thi luật sở hữu trí tuệ Việt Nam trong hoạt động thư viện, Hội Liên hiệp Thư viện phía Nam*, Đồng Tháp, 2024.
- [4] <https://lib.hutech.edu.vn/Topic;Co-so-du-lieu;55> [Truy cập ngày 30/03/2024].
- [5] <https://certificates.creativecommons.org/cccertedu/chapter/3-3-license-types/> [Truy cập ngày 29/3/2024].
- [6] B. L. Thùy, “Thư viện đại học thực thi quyền tác giả trong quá trình chuyển đổi số”, trong *Kỷ yếu hội thảo Bản quyền trong chuyển đổi số ngành thư viện, Bộ Văn hóa, Thể thao và Du lịch, Hà Nội*, 2023, tr. 249-257
- [7] Nghị định số 17/2023/NĐ-CP ngày 26/4/2023 của Chính phủ quy định chi tiết một số điều và biện pháp thi hành Luật Sở hữu trí tuệ về quyền tác giả, quyền liên quan.

Ngày nhận bài: 21/9/2024

Ngày hoàn thành sửa bài: 26/9/2024

Ngày chấp nhận đăng: 26/9/2024